

DZIEJE ZIEMI DOBRODZIĘSKIEJ W OBRAZACH

LOKALNE TRADYCJE RZEMIEŚLNICZE

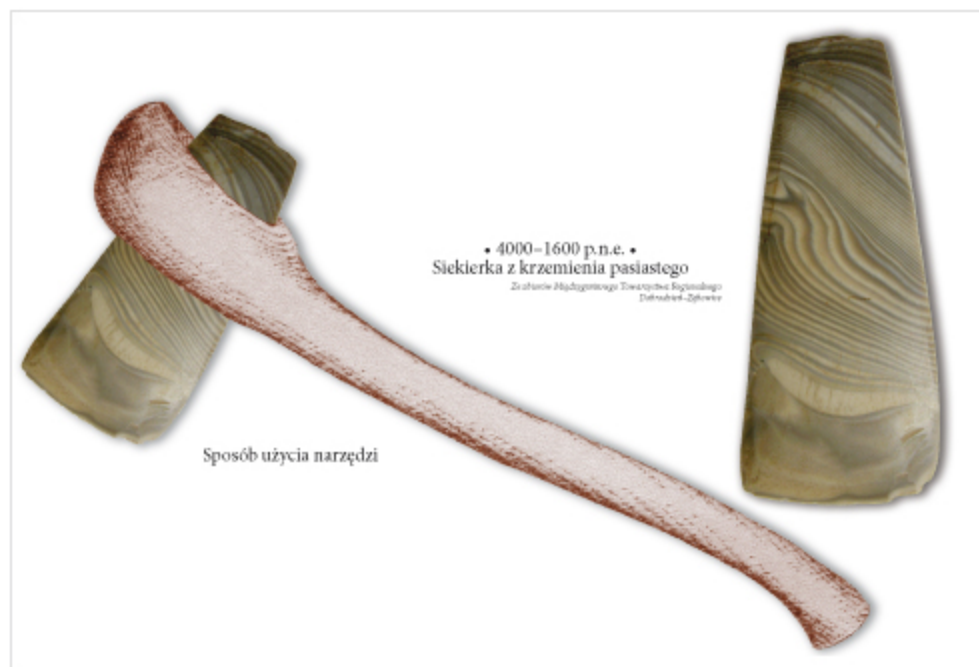
Dobrodzień. Fot. ze zbiorów Urzędu Miejskiego, 2009

Dobrodzień [Guttentag] – miasto na skraju Niziny Śląskiej. Prawa miejskie uzyskał w 1374, a liczne przywileje w 1384 roku. 31 grudnia 2012 roku powierzchnia obrębu miasta wynosiła 1953 ha • liczba mieszkańców – 3 728 • powierzchnia gminy – 16 284 ha, w tym lasów – 7 827 ha • ludność gminy – 9 917 mieszkańców • ok. 580 podmiotów gospodarczych, w tym ponad 100 zakładów stolarskich • 1 114 gospodarstw rolnych. W skład gminy wchodzi 16 sołectw: Błachów [Blachow], Bzinica Nowa [Wilhelmshort], Bzinica Stara [Bzinitz], Główczyce [Glowtschütz], Gosławice [Goslawitz], Klekotna [Charlottenthal], Kocury [Kotzuren], Kolejka [Heine], Ligota Dobrodzieńska [Ellguth-Guttentag], Makowczyce [Makowtschütz], Myślina [Mischline], Pietraszów [Petershof], Pludry [Pluder], Rzędowice [Rzendowitz], Szemrowice [Schemrowitz], Warłów [Warlow]

DZIEJE ZIEMI DOBRODZIĘŃSKIEJ W OBRAZACH • LOKALNE TRADYCJE RZEMIEŚLNICZE

OKRES PRZEDHISTORYCZNY

Pobytek człowieka na ziemi dobrodzieńskiej sięga epoki neolitu. Najstarszym kamiennym przedmiotem – znalezionym na terenie Pluder w 2006 roku – jest siekierka z krzemienia pasiastego z okresu tzw. kultury pucharów lejowatych (4000–3000 lat p.n.e.) albo wczesnego okresu epoki brązu (2200–1600 p.n.e.), tzw. kultury amfor kulistych, kiedy z kopalń w Krzemionkach siekierki docierały do miejsc w promieniu do 650 km. Od 1972 roku krzemień pasiasty jest używany wyłącznie do wyrobu biżuterii.

• 4000–1600 p.n.e. •
Siekierka z krzemienia pasiastego
Znalezion w Muzeum Regionalnym Dobrodzień-Pluder

Sposób użycia narzędzi

Kamienne znaleziska
Za obrazem: ARTO 2

Z II–III okresu epoki brązu (1450–1000 lat p.n.e.) pochodzą inne znaleziska – przedmioty codziennego użytku, narzędzia i broń. Na ten czas przypada rozwój kultury łużyckiej. Narzędzia z brązu nie były powszechnie stosowane, jednak ich asortyment był szeroki. Wykonywano siekierki, noże, sierpy, groty, haczyki do łowienia ryb. Z brązu wykonywano także ozdoby, przede wszystkim naszyjniki, bransolety, szpile. Dwa naramienniki z brązu z tego okresu znaleziono na terenie Dobrodzienia w 1880 roku.

Naramienniki z epoki brązu odkryto na terenie dworskim w Dobrodzieniu w 1880 roku

Zobacz: F. Hübner: Vorgeschichte und geschichtliche Kunde aus dem Kreis Göttingen, in: Almanach für den Kreis Göttingen, Göttingen 1889
Katalog: Göttinger Spinn- und Weberei, Göttingen 2001

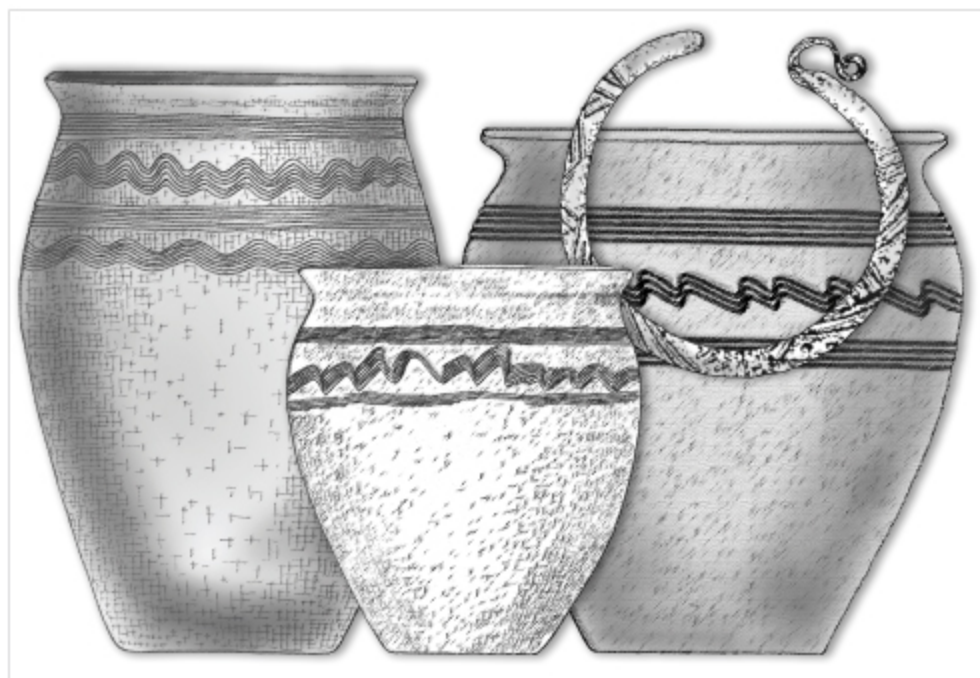
Powstawały pierwsze osiedla i grody. Zabudowę tworzyły lekkie naziemne domostwa wykonywane z drewna o konstrukcji słupowej, z centralnym otwartym paleniskiem. W pobliżu zakładano małe poletka, gdzie uprawiano różne gatunki zbóż oraz warzywa. Głównym zajęciem było zbieractwo, rybołówstwo, łowiectwo, hodowla oraz coraz intensywniejsze rolnictwo. Ślady osadnictwa odkryto w Dobrodzieniu, Bzinicy Starej, Pludrach, Warłowie, Rzędowicach, Gosławicach i Zwozie. Cechą charakterystyczną tej kultury był zwyczaj palenia ciał zmarłych i chowania przepalonych szczątków w popielnicach lub bezpośrednio w wykopanych w ziemi jamach. W grobach znajdowano przedmioty użytkowe, narzędzia i broń. Rozkwit kultury łużyckiej nastąpił około VII w. p.n.e., kiedy zaczęła się epoka żelaza. Jednak na naszym terenie nie odnaleziono rodzimych wytworów żelaznych z tego okresu.

DZIEJE ZIEMI DOBRODZIŃSKIEJ W OBRAZACH • LOKALNE TRADYCJE RZEMIEŚLNICZE

OKRES WCZESNEGO ŚREDNIOWIECZA

Najdokładniej, lecz nie całkowicie przebadano osadę wczesnośredniowieczną z VII–X w. n.e. w Warłowie koło Dobrodzienia. Prace wykopaliskowe prowadzono w 1939 roku oraz w latach 1958, 1964–1967 i 1969. Odkryto 18 obiektów osadniczych, pozostałości 15 budynków mieszkalnych i 3 jam gospodarczych. W obrębie niektórych obiektów znajdowały się dobrze zachowane paleniska. Materiał kostny sugerował istnienie hodowli. Znalezienie większej ilości fragmentów ceramiki zarówno lepionej ręcznie jak i obtoczonej oraz przęślika wskazywałoby na istnienie garncarstwa oraz tkactwa. Z przedmiotów metalowych odkryto jedynie kabłączek skroniowy, noże i okucia żelazne. Osada prawdopodobnie została opuszczona przez mieszkańców, którzy zabrali ze sobą cały swój dobytek. W tym czasie na Śląsku ludność częściej osiedlała się na obszarach osad podgrodzowych tworząc wsie służebne, które cechowała różnorodność wytwórczości. Powstające w pobliżu grodów centra stały się załążkiem miast. Na naszym terenie zlokalizowano 30 punktów osadniczych.

Ceramika i kabłączek skroniowy z Warłowa, VII–X w. n.e. (próba rekonstrukcji)

Zob. B. Włosa, *Osada wczesnośredniowieczna w Warłowie w Arcech Muzeum Górnoszlązkim*, Jęzów 1970

Lokalna tradycja głosi, że w Dobrodzieniu i wielu innych miejscowościach naszego regionu między rokiem 984 a 995 przebywał św. Wojciech [St. Adalbert]. Najstarsze przekazy pochodzą z Opolia z XV wieku. Jedną z legend głosi, że w drodze do Prus w 984 roku, św. Wojciech zatrzymał się w Opolu, a następnie w Dobrodzieniu, gdzie w owym czasie mieszkańcy grodu budowali drewniany kościółek. Wzruszony życzliwością i pracowitością swoich gospodarzy udzielił im błogosławieństwa i przepowiedział, że jak długo zostanie z kościółka choć jeden kółek, tak długo nie doświadczą tragedii pomoru. I rzeczywiście, te największe znane z opisów zarazy, omijały nasze miasto, choć wokół były tereny bagniste, ogniska epidemii. Inną wersję tej legendy podaje śląski publicysta i poeta Józef Lompa w „Dzienniku Górnoszlązkim” z roku 1848. Pisze, że „gdy tam pieszo mąż ten święty przyszedł na ten czas właśnie kościółek na cześć św. Walentego stanowiono i miał na tem miejscu kazanie, gdzie na słupie posąg jego na przeciw studzienki stoi, która od niego początek swój wzięść miała”. Faktem jest, że od niepamiętnych czasów corocznie 24 kwietnia parafianie udają się w procesji do kapliczki św. Wojciecha. Przed wielkim pożarem miasta w 1846 roku stała obok źródła przy ulicy Lublinieckiej. W pobliżu tego miejsca przed 1945 rokiem istniał sklep św. Adalberta. W trakcie odbudowy miasta kapliczkę ustawiono w zachodniej części w pobliżu kościołów pw. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny (dawnego ewangelickiego) oraz św. Walentego. Wyjątkowe uroczystości jubileuszowe odbyły się w 1997 roku.

- XVII-wieczna rzeźba św. Wojciecha z kościoła pw. św. Marii Magdaleny w Dobrodzieniu (*tu góry*)
- XIX-wieczna neoklasyistyczna kapliczka z barokowo-ludową, ciosaną w drewnie, polichromowaną rzeźbą św. Wojciecha oraz anons z „Katholischer Kirchenkalender” z 1930 roku (*obok*)

Źródło: J. Lompa, 2000, 2001

St. Adalbert-Brigorio und-Knechtling
Katholischer Kirchenkalender
1930

DZIEJE ZIEMI DOBRODZIŃSKIEJ W OBRAZACH • LOKALNE TRADYCJE RZEMIEŚLNICZE

OKRES PIASTÓW GÓRNOŚLĄSKICH 1163–1532

• 1279

Dla miejscowości położonej w pobliżu ważnych europejskich szlaków handlowych – starożytnego szlaku „bursztynowego” oraz śląsko-małopolskiego „królewskiego” rozpoczął się okres historyczny w dziejach ziemi dobrodzieńskiej. Prawdopodobnie osada nosiła nazwę Dobrosin – od nazwy osobowej „Dobrota”. Niektórzy więc przypuszczają, że późniejsza nazwa miejscowości Dobrodzień pochodzi od słowa „dobrodziej”. Osada musiała być – jak na owe czasy – już dość ludna. Ustanowionym przez księcia Bolka I wójtem był znany tylko z imienia Henryk vel Heinrich, pan wolnego od podatku i danin łąki roli, młyna i karczmy. Ludność zajmowała się głównie rolnictwem, kwitło bartnictwo. Książę ustanowił dla Dobrosina czynsz w postaci miodu – aż 120 garnców, czyli 635 kg. Tutejsze miody określano mianem „dobra dzień”, czyli „dobra barć”. Inna z legend więc głosi, że właśnie od tego określenia wywodzi się nazwa miasta. Z powodu braku nabywców handel i rzemiosło nie rozwijały się znacząco na naszym terenie w tym czasie.

W „Księdze Uposażeń Biskupstwa Wrocławskiego” [*Liber Fundationis Episcopatus Vratislaviensis*] z lat 1295–1305 spotykamy obok nazwy naszej miejscowości kilka nazw okolicznych wiosek: Bsenicza [Bzinica], Elgotha [Ligota], Sandowitz [Rzędowice], Swost [Zwóz].

Życie codzienne w dawnej osadzie śląskiej (wzrost średnio-wiecznych rysic)

Źródło: Zarys Śląska, pod red. J. K. Miodzińskiego, Warszawa 2002

• 1311

W osadzie Dobrodin albo Dobrodinum leżącej nad rzeczką noszącą wówczas nazwę Nosek istniał już kościół parafialny pw. św. Marii Magdaleny, który należał do archidiecezji oleskiej. Proboszczem był Bertold.

• 1374

Władysław II Opolczyk. W tle herb Piastów opolskich
Wzrost wizerunku Januszkińskiego

Z rąk księcia opolskiego Władysława II Opolczyka (1326?–1401) Dobrodin uzyskał prawa miejskie, oparte na prawie magdeburskim. Przyjmowanie i upowszechnianie niemieckiego prawa czynszowego przyspieszało rozwój gospodarki towarowo-pieniężnej. Lokacje dawały wsiom i miastom samorząd. Na jego czele stał zasadzca, który zawierał z panem zwierzchnim ugodę o przeniesieniu danej miejscowości na prawo czynszowe, dobierał osadników, rozdzielał między nich grunty i parcele. Pełnił funkcję wójta.

W tym roku pojawiła się pierwsza wzmianka o działalności cechowej w naszym mieście. Kary płacone cechom przez rzemieślników były odmierzane woskiem. Woskiem cechy płaciły również za korzystanie z dróg, podczas gdy miód był wykorzystywany do słodzenia napojów i potraw oraz wyrobu pitnego miodu.

Z tego okresu pochodzi herb Dobrodzienia, który ma charakter złożony. Pół orła złotego w błękitnym polu poboczniczy lewej nawiązuje do heraldyki opolskiej linii Piastów śląskich, symbolizuje wkład władcy w rozwój miasta, podkreśla zobowiązania księcia jako jego obrońcy i opiekuna. W czerwonym polu poboczniczy prawej znajduje się połowa róży heraldycznej o płatkach srebrnych z zielonymi wypustkami. Róża symboliczna (*Rosa Mistica*) to spotykany w średniowiecznej heraldyce symbol Najświętszej Maryi Panny. Był umieszczany w herbach miasta, które uznawało Matkę Boską za swoją patronkę.

Herb Dobrodzienia

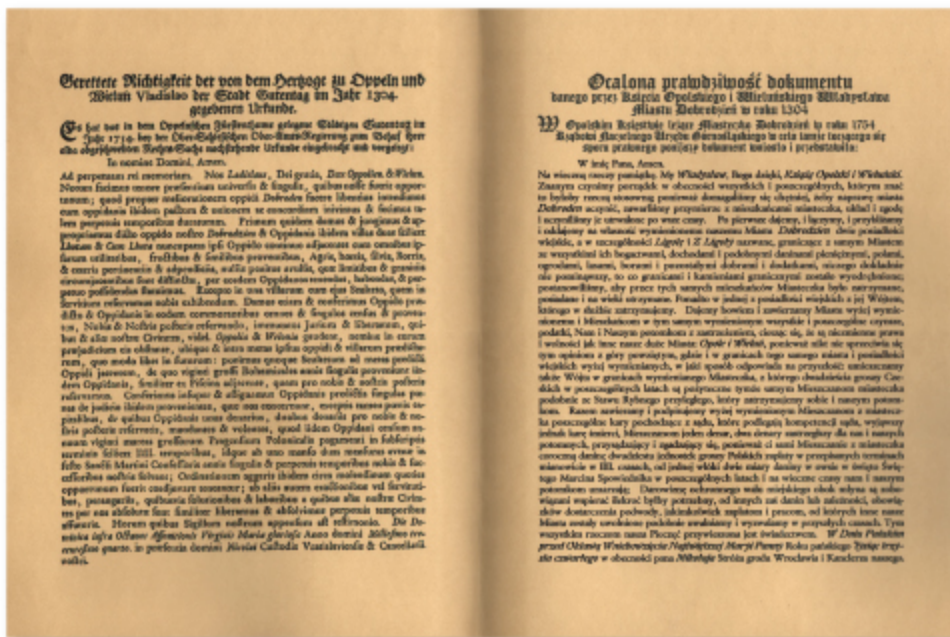
W 2002 roku Rada Miejska zatwierdziła współczesne symbole samorządowe: flagę, banner oraz pieczęcie ze współczesnym wizerunkiem herbu

DZIEJE ZIEMI DOBRODZIŃSKIEJ W OBRAZACH • LOKALNE TRADYCJE RZEMIEŚLNICZE

OKRES PIASTÓW GÓRNOŚLĄSKICH 1163–1532

• 1384

Książę Władysław II Opolczyk nadał miastu Dobrodzien liczne przywileje. Zwolnił mieszczan z większości opłat, danin i robót pańszczyźnianych oraz podarował miastu dwie pobliskie wioski Ligoty [Lhota] (z których jedna nadal istnieje) wraz ze wszystkimi ich bogactwami i dochodami.

Przywilej książęcy dla mieszkańców Dobrodzienia

Źródło: J. Szostek, *Diplomatyczne Sprawy z Urzędowiczów i Mieszkańców Księstwa Opolskiego*, Dobra 1979, tłumaczenie z polski publik. I. Majka, K. Dymarek

Miasto liczyło ok. 100, a w połowie XV w. już 540 mieszkańców, zajmowało obszar 151 km². Znajdowało się tu najwięcej ról uprawnych w regionie (od kilku do ok. 30 gospodarstw, przy średniej gęstości zaludnienia 4 osób na 1 km²). Z rzemiosł, poza garncarstwem rozwijało się hutnictwo i kowalstwo. Początkowo były to wytwory z brązu i miedzi, później z żelaza. Występowanie rudy żelaznej (rudy darniowej) w znacznych ilościach tuż pod powierzchnią ziemi przyczyniło się do powstania kuźnic – prymitywnych w początkowym okresie rozwoju zakładów hutniczych z piecem dymarskim z kamienia i itu. Dworskie kuźnice w Ligocie [Ellguth], Turzy [Thursi] i Makowcyczach [Makowcütz] są zaliczane do najstarszych w regionie.

• 1452

Nastąpił zasadniczy zwrot w dziejach naszej ziemi. Książę Bernard obdarował starostę wielkostrzeleckiego Heinricha von Cronskau vel Henryka Kranczkowskiego Dobrodzieniem. Miasto stało się posiadłością rycerską. Mieszczanom odebrano wsie Ligoty i narzucono obowiązki pańszczyźniane. Pojawiła się wzmianka o istnieniu zamku warownego i folwarku w tej okolicy. Część Dobrodzienia nabył również Heinrich Kalinowski von Kalinow. Dał początek linii Kalinowskich z Dobrodzienia, którzy czasem nazywani byli Dobrodzińskimi.

Herb rodowy Kalinowskich
Źródło: L. Dzierż, *Wieloletni Włóczęk*, Dobra 1947

• 1500

W miastach zależnych od swego pana rozwój rzemiosła zazwyczaj ulegał zahamowaniu. Mimo to, w tamtym czasie Dobrodzien był już małym ośrodkiem rzemieślniczym, liczącym 7 cechów branżowych.

Rzemieślnicy (według średnio-wiecznych rycin)

Źródło: *Daspe Dąbka*, pod red. J.E. Mikołajczaka, Warszawa 1970

• 1532–1552

Wraz ze śmiercią księcia Jana II Dobrego wygasła opolska linia Piastów śląskich. Księstwo opolsko-raciborskie odziedziczyli Hohenzollernowie. Władali nim Georg Hohenzollern-Ansbach i Georg Friedrich Hohenzollern – margrabiowie Ansbach i Bayreuth, księżęta Karniowa i Żagania, panowie Bytomia i Tarnowskich Gór.

DZIEJE ZIEMI DOBRODZIĘSKIEJ W OBRAZACH • LOKALNE TRADYCJE RZEMIEŚLNICZE

OKRES HABSBUERSKI 1552–1742

Właściciele Dobrodzienia i okolicznych wiosek (namiestnicy cesarzy Monarchii Habsburskiej)

- 1537(?)–1551 • Johann I Posadowski von Posadow
  - 1551–1572 • Wenzel i Johann II Posadowski von Posadow
  - 1572–1582 • Johann II Posadowski von Posadow
  - 1582–1585 • Magdalena Posadowska (z domu Kurtzbach)
  - 1585–1600 • Georg Jarotzki von Jarotschin
  - 1610–1612 • Daniel Jarotzki von Jarotschin
  - 1612–1648 • Anna Jarotzki von Jarotschin (z domu von Gaschin)
- 1620 • miasto zostało styranizowane przez lisowczyków, wojska najemne króla polskiego Zygmunta III Wazy
- 1633 • miasto zostało spalone, a wielu mieszkańców zabitych przez wojska szwedzkie i saskie
- 1636 • utrwaliła się nazwa miasta – Guttentag
- 1648–1667 • Karl Heinrich Blacha von Lub
  - 1667–1674 • Boguslav Blacha von Lub
  - 1674–1680 • Johann Blankowski von Dembschütz und Turawa
  - 1680–1707 • Boguslav Ernst Antoni von Blankowski
  - 1707–1710 • Franz Karl i Johann Wenzel von Blankowski
  - 1710–1724 • Johann Wenzel von Blankowski
  - 1724–1743 • Franz Ludwig i Wenzel Lazar von Blankowski

Herb rodu Posadowskich

Herb rodu Jarockich

Herb rodu Blachów

Herb rodu Blankowskich

Źródło: Herber w: J. Dzierż, „Schlesische Wappensaal”, Glognitz 1747
A. Splewski, „Miejscowe obrazy i symbole”, Katowice 2002

• 1610

Wybudowano most dworski z granitu gruboziarnistego. Upamiętnia czasy panowania rodu Jarockich (1585–1648). Jest najstarszym zabytkiem Dobrodzienia. W 2007 roku został odrestaurowany. Most wymagał wykonania wzmocnień, więc oryginalny budulec jest widoczny fragmentarycznie.

Jak głosi legenda, w pochmurne noce i mgliste poranki często widziano w tym miejscu i dawnym dworze snującą się zjawę w czerni, postać Anny Jarockiej – okrutnej pani na Dobrodzieniu, która wyjeżdżając z miasta w 1648 roku zapowiedziała, że nawet po śmierci nie opuści swych poddanych.

Most dworski w Dobrodzieniu z kamienia łupanego

Za: okno 10750-2

• 1618–1648

W okresie wojny trzydziestoletniej miasto było plądrowane i palone. Mieszkańcy opuszczali swoje siedziby i szukali schronienia w lasach. Nastąpił całkowity upadek rzemiosła. Na mieszczan nakładano coraz większe obowiązki pańszczyźniane. Wnoszone przez nich do sądów pozwy nie przynosiły oczekiwanych skutków. Zniawidzona przez swych poddanych właścicielka dobrodzięskich dóbr Anna Jarocka zmuszona była sprzedać swoje majątki i opuścić miasto.

• 1640

W Dobrodzieniu w latach 1630–1640 budowano kościół cmentarny pw. św. Walentego w stylu ludowego baroku, w miejscu istniejącego w XVI wieku. Z tego okresu pochodzą wzmianki o istnieniu szpitala w sąsiedztwie „kościółka Walencinka” wspieranego finansowo przez Adama Dobrodzińskiego, magistrza sztuk wyzwolonych i filozofii, bakałarza teologii oraz fundatora stypendiów dla ubogiej, lecz zdolnej młodzieży z Dobrodzienia zdobywającej wiedzę we Wrocławiu.

Kościół pw. św. Walentego w Dobrodzieniu

Za: okno 8. 164

Barokowy ołtarz z wizerunkiem patrona

Ba. P. Mrozek, 2010

• 1672

Właściciel miasta Boguslav Blacha otrzymywał czynsz rzemieślniczy w wysokości 24 talarów. Miasto zamieszkiwało wówczas ponad trzydziestu rzemieślników: 6 krawców, 6 szewców, 5 tkaczy, 3 zduńów i garncarzy oraz po kilku piekarzy, rzeźników i kuźnierzy.

• 1724

Cesarscy komisarze rewizyjni stwierdzili, że nie było tu ani ław rzemieślniczych ani zwyczajnych cechów. Mieszkańcy zajmowali się głównie rolnictwem i handlem wyrobami żelaznymi. Dobrze rozwijał się transport konny.

DZIEJE ZIEMI DOBRODZIENSKIEJ W OBRAZACH • LOKALNE TRADYCJE RZEMIEŚNICZE

OKRES PRUSKI 1742–1871

Właściciele Dobrodzienia i okolicznych wiosek

(członkowie pruskich rodów szlacheckich, książęcych i królewskich)

Stadtcommune

von Bornstädt

von Schönaich-Carolath

von Paczkowski

von Dalwigh

- 1743–1748 • „Komuna miejska”, która rozpoczęła wykup zamku i dobrodzieńskich dóbr
1743 – miasto zaczęło się rozwijać, polepszało się położenie obywateli
- 1748–1754 • Bernhard Heinrich von Bornstädt i spadkobiercy
- 1754–1763 • następca tronu Karl Friedrich von Schönaich-Carolath
- 1764–1768 • Rotmistrz Michael von Paczkowski
- 1768–1774 • Georg Ludwig von Dalwigh

von Burghaus

von Schlabrendorf

von Sobeck

von Stümer

von Braunschweig

- 1774–1777 • Nikolaus August Wilhelm baron von Burghaus
- 11.02–17.07.1777 • Ludwig Friedrich Wilhelm hrabia von Schlabrendorf
- 1777–1780 • Karl Heinrich hrabia von Sobeck
- 1780–1789 • Felix Friedrich Johann von Stümer
- 1789–1805 • Friedrich August książę von Braunschweig-Lüneburg
- 1805–1815 • Wilhelm Friedrich książę von Braunschweig-Lüneburg-Öls
- 1815–1823 • Karl Friedrich August Wilhelm i Wilhelm August Ludwig Maximilian Friedrich, książęta von Braunschweig-Öls pod kuratelą George'a IV of Great Britain and Hannover
- 1823–1884 • August Ludwig Wilhelm Max Friedrich, rządzący książę von Braunschweig-Lüneburg i spadkobiercy – książęta von Braunschweig

1846 – wybuchł ogromny pożar, który doszczętnie zniszczył miasto

1848 – rozpoczęto kompleksową odbudowę miasta w stylu neoklasycystycznym

• 1742

Pojawiły się nowe przepisy dotyczące rzemiosła, co sprzyjało powstawaniu coraz to nowych warsztatów i nowych specjalności rzemieślniczych. Sprowadzono rzemieślników do naszego miasta, reaktywowano wygasłe cechy na podstawie zachowanych zwyczajów i umów, na nowo ustalono rozmiar zobowiązań. Mieszkańców zwolniono z uciążliwych robót pańszczyźnianych w zamian za rezygnację z książęcych przywilejów. Znaczące ożywienie rzemiosła nastąpiło po zakończeniu drugiej wojny śląskiej (1744–1745).

• II poł. XVIII w.

To okres świetności w rozwoju i działalności kuźnic w Ligocie Dobrodzieńskiej [Ellguth-Guttentag], Makowczycach [Makowtschütz], Turzy [Thursy], Warłowie [Warlow], Bzionkowie [Bziunkau], Bzinicy [Bzinitz], Bąkach [Bonken], Pietraszowie [Petershof], okolicach Pluder [Pluder] i Dobrodzienia [Guttentag]. Kilka pieców hutniczych dostarczało surowiec, a około 50 fryszerek produkowało głównie żelazo sztabowe. Pojedynczy właściciele domów posiadali od 30 do 40 koni i wyroby hutnicze transportowali stąd m.in. do Odessy, Wrocławia, Brna, Poznania i Krakowa. Z tego okresu pochodzi powiedzenie „W Oleśnie pycha, w Lublińcu błoto, w Dobrodzieniu złoto”. Wówczas Dobrodzień ilością mieszkańców i poziomem życia wyprzedził wiele górnośląskich miast. Rynek i ulice były już wyłożone kamieniami okrągłakami.

Huty wytopu – piec hutniczy (według dawnych rycin)

Dr. phil. J. Orff, Schieddahl, nr. 1332 Dierp. Spdn. pol. nr. 2. E. Mühlentich, Warszawa 1913

DZIEJE ZIEMI DOBRODZIEŃSKIEJ W OBRAZACH • LOKALNE TRADYCJE RZEMIEŚLNICZE

OKRES PRUSKI 1742–1871

• 1774

W Dobrodzeniu [Guttentag] działało 58 warsztatów w branżach: szewskiej (10 zakładów), kowalskiej (8 zakładów), krawieckiej (7 zakładów), płócienniczej (6 zakładów), piekarniczej (5 zakładów), masarskiej (4 zakłady), garncarskiej (3 zakłady), stolarskiej, kołodziejkiej, piernikarskiej, kuśnierskiej, kapeluszniczej (po 2 zakłady), oraz w branżach: mydlarskiej, powroźniczej, sukienniczej, ciesielskiej i bednarskiej po 1 zakładzie. Wysokość podatków nie uległa zmianie.

• 1812

W Dobrodzeniu [Guttentag] istniały już 104 warsztaty: krawców i szewców (po 20 mistrzów, 6 czeladników i 2 uczniów), płócienników (20 mistrzów), kowali i ślusarzy (po 9 mistrzów i 4 czeladników), piekarzy (8 mistrzów), rzeźników (8 mistrzów, 2 czeladników), stolarzy (5 mistrzów), cieśli i kuśnierzy (po 3 mistrzów), bednarzy, kołodziejów i kapeluszników po 2 mistrzów, garbiarzy (1 mistrz i 1 czeladnik) i 1 mistrz rymarski.

• 1836

W Dobrodzeniu [Guttentag] przy ulicy Opolskiej [Oppelner-Straße] wybudowano nowy masywny budynek szkoły katolickiej. Naukę w tej szkole pobierało 346 uczniów, w tym 12 dzieci ewangelickich. Z obwołu dworskiego uczyło się 14, a z Rzędowic – 52 dzieci. Żydowską szkołę uruchomiono w Dobrodzeniu w 1830 roku.

Wyniki przeprowadzonych wizytacji były pomyślne, zarówno pod względem nauczania jak i dyscypliny. Zastrzeżenia budziły zbyt niskie płace nauczycieli w dobrodzieńskiej szkole, co było powodem częstych zmian na stanowisku nauczyciela.

Szkola katolicka z 1936 roku
Zbiórka 5170-2

• 1846

W roku wielkiego pożaru miasta, w którym spłonęło 290 budynków, ratusz z sądem, średniowieczny kościół katolicki na rynku, probostwo z gospodarstwem rolnym, poczta, synagoga z 1781 roku, dwie murowane gospody, cztery studnie, folwark dworski z pałacem oraz gorzelnią. Nie spłonął jedynie drewniany barokowy kościół pw. św. Walentego [Valentin-Kirche], murowane budynki apteki i szkoły katolickiej oraz kilka domów na obrzeżach miasta.

Gaszenie pożaru (według dawnych rycin) i sika z Kadłuba Wolnego. Strażacy z tej miejscowości najszybciej przybyli na ratunek miastu

Zbiórka 6. 104

Rzemieślnicy utracili swoje warsztaty pracy. Oni i wielu przybyłych z różnych miejscowości robotników przystąpiło do odbudowy, tym razem już całkowicie murowanego miasta. Dla mieszkańców był to czas niezwykle trudny. Wydarzeniom tym towarzyszył głód i epidemie oraz niepokoje społeczne w sąsiednich krajach wywołane walkami narodowo-wyzwoleńczymi okresu Wiosny Ludów. Niewielkie chłopskie i mieszczańskie gospodarstwa nie były w stanie wyżywić rodzin. Rzemieślnicy cierpieli na brak kapitału zakładowego i możliwości sprzedaży swoich wyrobów i towarów. Do tego doszło powiększenie się proletariatu, wywodzącego się z parobków, którzy po kilku latach służby żenili się i jako robotnicy najemni niewiele kupowali.

Z pomocą dla pogorzalców pośpieszyli mieszkańcy okolicznych wiosek i miast, a także książę brunszwicki – właściciel dobrodzieńskiego dworu oraz król pruski Friedrich Wilhelm IV. Mieszkańcy Rzędowic przekazali budowniczemu dobrodzieńskiego kościoła ponad 552 talary w gotówce, mieszkańcy Ligoty [Ellguth] – ponad 607 tal., Główczyk [Glowtschütz] – ponad 598 tal., Gosławic [Goslawitz] – ponad 584 tal., Zwozu [Zwoos] i Rędziny [Rendzin] – ponad 455 tal., Bzinicy [Bzinitz] – 362 talary i 13 groszy. Początkiem odbudowy po pożarze było wytyczenie większego rynku z szeregiem ulic oraz zmodyfikowanie średniowiecznego układu urbanistycznego miasta. Rzemieślnicy służyli fachową pracą w swych warsztatach. W kolejnych latach pełnili ważne funkcje społeczne jako rajcy, ławnicy, a nawet burmistrzowie.

DZIEJE ZIEMI DOBRODZIĘŃSKIEJ W OBRAZACH • LOKALNE TRADYCJE RZEMIEŚLNICZE

OKRES PRUSKI 1742–1871

• 1848 •

Budowa synagogi oraz łaźni i szkoły żydowskiej

Widok pocztowy z okolic G. Zapolski

• 1848–1849 •

Budowa ratusza

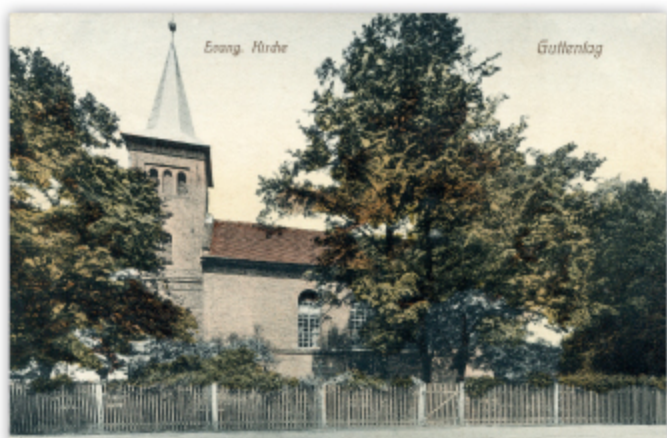
Widok pocztowy z okolic G. Wina

• 1848–1849 •

Budowa pałacu właścicieli miasta

Widok pocztowy z okolic K. Szulca

• 1848–1851 •

Budowa kościoła ewangelickiego

Widok pocztowy z okolic E. Gudy

• 1851–1854 •

Budowa kościoła katolickiego

Widok pocztowy z okolic J. KRO-2

• od 1848 •

Formowanie rynku i miejskich ulic

Widok pocztowy z okolic G. Wina

DZIEJE ZIEMI DOBRODZIĘŃSKIEJ W OBRAZACH • LOKALNE TRADYCJE RZEMIEŚLNICZE

OKRES PRUSKI 1742–1871

• 1851 • Wnętrze nowo wybudowanego kościoła ewangelickiego

Widok pastorałkowy obrazu W. Manola

• 1854 • Wnętrze nowo wybudowanego kościoła katolickiego

Widok pastorałkowy obrazu E. Wilbera

• od 1846 • Guttentag – układ urbanistyczny miasta po „wielkim pożarze”

Widok pastorałkowy obrazu G. Ziętka

DZIEJE ZIEMI DOBRODZIĘŃSKIEJ W OBRAZACH • LOKALNE TRADYCJE RZEMIEŚLNICZE

OKRES PRUSKI 1742–1871

• 1849

W tym roku odnotowano już 153 działające w Dobrodzieniu [Guttentag] warsztaty: piekarzy (9 mistrzów i 9 pomocników), cukierników (2 mistrzów), rzeźników (17 mistrzów i 9 pomocników), mydlarzy (1 mistrz), garbiarzy (1 mistrz i 2 pomocników), szewców (37 mistrzów i 13 pomocników), kuźnierzy (3 mistrzów), rymarzy (5 mistrzów i 3 pomocników), powroźników (2 mistrzów i 2 pomocników), krawców (15 mistrzów i 5 pomocników), modniarek (3 mistrzynie), kapeluszników (2 mistrzów), farbiarzy (1 mistrz i 1 pomocnik), cieśli (3 mistrzów), stolarzy (11 mistrzów i 8 pomocników), kołodziejów (3 mistrzów i 2 pomocników), bednarzy (5 mistrzów i 3 pomocników), murarzy (2 mistrzów i 10 pomocników), kamieniarzy (1 mistrz i 2 pomocników), kominiarzy (1 mistrz i 2 pomocników), garncarzy (3 mistrzów i 2 pomocników), szklarzy (2 mistrzów i 1 pomocnik), kowali (6 mistrzów i 8 pomocników), ślusarzy (14 mistrzów i 4 pomocników), blacharzy (1 mistrz i 2 pomocników), cyrulików (2 mistrzów), introligatorów (1 mistrz).

W dawnych warsztatach stolarskich (według rysunków z epoki)

• 1855

W tym roku utworzono pierwszą Szkołę Zawodową dla uczniów rzemiosła. Nauka trwała dwie godziny tygodniowo w porze wieczorowej. Prowadzono zajęcia z rachunków oraz nauk realnych, a nawet bezpłatnie uczono śpiewu. Trzydzieści lat później szkoła liczyła już dwie klasy z sześćdziesięcioma uczniami. Nauka odbywała się w niedziele w niezmiennym wymiarze godzin. Uczęszczanie uczniów na lekcje pozostawiało jednak wiele do życzenia, więc burmistrz Majorke opracował na nowo statut miejski i przekazał do zatwierdzenia radzie prowincjalnej.

• 1856

Kolejną ważną datą w rozwoju rzemiosła w Dobrodzieniu był rok, w którym powstała Zjednoczona Czeladnicza Kasa Chorych. Gwarantowała ona bezpłatną opiekę lekarską i lekarstwa oraz zasiłek chorobowy po 2 i pół srebrnych groszy za każdy dzień choroby.

Źródło: Dąbaj-Opatka, op. cit. s. 8. E. Młynarski, Warszawa 1910; Włochowicz, Dr. Twórcy, Berlin 1987

DZIEJE ZIEMI DOBRODZIĘŃSKIEJ W OBRAZACH • LOKALNE TRADYCJE RZEMIEŚLNICZE

OKRES NIEMIECKI 1871–1945

• 1877

Według listy opodatkowania przemysłowego na rok budżetowy 1877/78 działalność gospodarczą prowadziło 125 podmiotów. Ilość członków stolarskiej kasy chorych wzrosła do 48. W drugiej połowie XIX wieku pojawiło się już stwierdzenie, że miasto Dobrodzień [Guttentag] jest ośrodkiem stolarskim.

Dość szybki rozwój warsztatów rzemieślniczych, w tym w branży stolarskiej, rozpoczął się w okresie likwidacji kuźnic na ziemi dobrodzieńskiej. Od lat 70. XIX wieku następował bowiem zmierzch tutejszego hutnictwa, które nie potrafiło sprostać konkurencji dużych górnośląskich hut. W końcowej fazie istnienia wyroby były przeznaczane przeważnie na potrzeby dworskie i miejscowe. W latach 1883 i 1886 zostały zlikwidowane ostatnie zakłady hutnicze – stalownia z młotami napędzanymi maszyną parową w Liszczoku [Liszczok] oraz Huta Joanny [Johannahütte] w Bziunkowie [Bziunkau], którą przekształcono na młyn kostny.

Skrzynia na pościel z regionu dobrodzieńskiego z 1866 roku o wymiarach: 1137 x 706 x 665 (mm).
Prezentowana w Izbie Regionalnej w Dobrodzieniu

Za obrazem: A. Ibiński, J. Mrozek 2014

Mebel wiejskie z litego drewna z okolic Dobrodzienia z XIX wieku
o wymiarach 180 x 92 x 46 (cm)

Za obrazem: B. Ibiński, J. Mrozek 2014

DZIEJE ZIEMI DOBRODZIĘŃSKIEJ W OBRAZACH • LOKALNE TRADYCJE RZEMIEŚLNICZE

OKRES NIEMIECKI 1871–1945

Herb rodu Wettinów

Królowa Carola
i król Albert I

Król Georg I

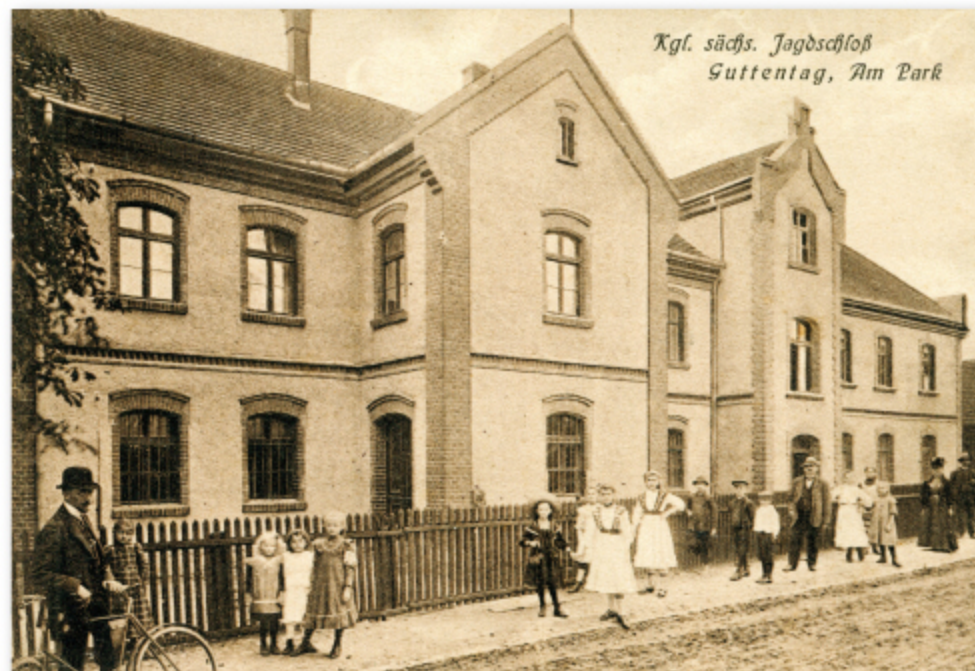

Król Friedrich August III

Zdjęcia historyczne:
- A. Jankó, „Das große Wappensbuch Königreich Sachsen
im Deutschen Reich“, 1907
- „Königin Carola, Königin Carola i. d. d. Albert I.“, niemiecki
- J. Jankó, „Das große Wappensbuch“, 1907
- J. Jankó, „Das große Wappensbuch“, 1907
- A. Bräutigam, „Ordnung des Reiches“, 1907

Właściciele Dobrodzienia [Guttentag] i okolicznych wiosek (królowie saskońscy z rodu Wettinów)

- 1885–1902 • król Albert I Wettin von Sachsen
  - 1890 • król wybudował zamek myśliwski i budynek nadleśnictwa
  - 1894 • król wraz z małżonką Carolą von Wasa-Holstein-Gottorp ufundowali szpital dla Dobrodzienia („Königin Carolastift“) oraz szkołę w Rędzinie [Rendzin]; odwiedzali Dobrodzień – król pasjonował się łowiectwem
- 1902–1904 • król Georg I Wettin von Sachsen
- 1904–1927 • król Friedrich August III von Sachsen; często przybywał do Dobrodzienia i spotykał się z mieszkańcami
  - 1906–1912 • w Dobrodzieniu u swojej ciotki bywała Edith Stein, wyniesiona na ołtarze w roku 1987 zakonnica św. Teresa Benedykta od Krzyża
  - 1909 • w Dobrodzieniu wybudowano dużą szkołę katolicką oraz gazownię; zainstalowano oświetlenie gazowe
  - 1913 • w Dobrodzieniu wybudowano linię kolejową
  - 1914–1918 • w czasie I wojny światowej zginęło 167 żołnierzy z Dobrodzienia; w parku dworskim ustawiono okazały pomnik ku czci poległych mieszkańców
  - 1919–1927 • właściciel miasta król saksoński Friedrich August III wyprzedawał dobra państwu niemieckiemu i osobom prywatnym
    - 1921 • Dobrodzień opanowali powstańcy śląscy z podgrupy „Linke“; wzięto do niewoli 260 obrońców miasta
    - 1922–1939 • Dobrodzień stał się miastem powiatowym [Kreis Guttentag] – najmniejszym w Rzeszy; następował szybki rozwój infrastruktury miasta
    - 1923 • w mieście zaprowadzono światło elektryczne
    - 1926 • utworzono dekanat [Archipresbyterat Guttentag], który liczył 7312 katolików, 571 protestantów i 47 żydów
    - 1928 • w Dobrodzieniu uruchomiono wieżę ciśnienia, wodociąg i kanalizację

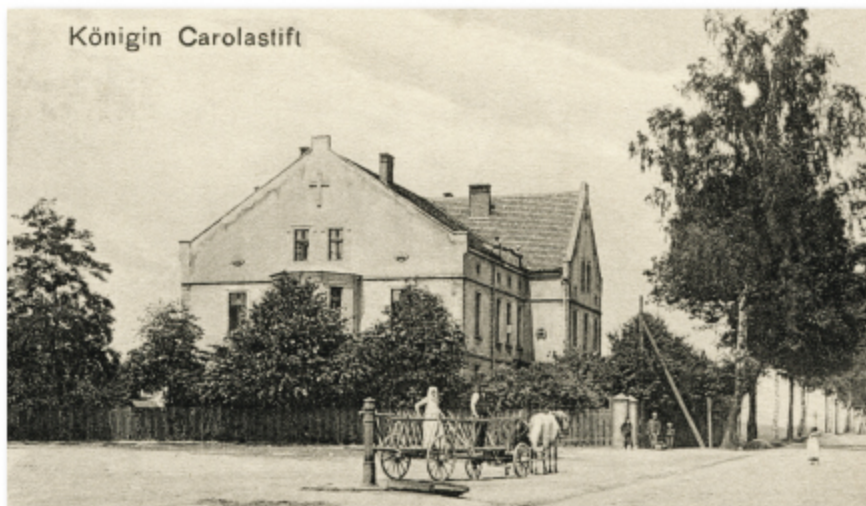

Zamek myśliwski i leśniczówka w Dobrodzieniu

Nidzig postował archiwum E. Gröbly z 1941

DZIEJE ZIEMI DOBRODZIĘSKIEJ W OBRAZACH • LOKALNE TRADYCJE RZEMIEŚLNICZE

OKRES NIEMIECKI 1871–1945

• 1894 • Otwarcie Szpitala Królowej Caroli Saksońskiej

Wzrost pocztówki w okolicach S. 204

Wzrost pocztówki w okolicach S. 204

• 1909 • Uruchomienie gazowni

Wzrost pocztówki w okolicach S. 204

• 1913 • Otwarcie linii kolejowej

Wzrost pocztówki w okolicach G. Ziębic

DZIEJE ZIEMI DOBRODZIĘSKIEJ W OBRAZACH • LOKALNE TRADYCJE RZEMIEŚLNICZE

OKRES NIEMIECKI 1871–1945

Widok z ratusza w okresie XIX w.

Widok z rynku w okresie XIX w.

Widok z rynku w okresie XIX w.

Widok z rynku w okresie XIX w.

Mieszkańcy śródmieścia na dobrodzińskim rynku (pocz. XX w.)

DZIEJE ZIEMI DOBRODZIĘŃSKIEJ W OBRAZACH • LOKALNE TRADYCJE RZEMIEŚLNICZE

OKRES NIEMIECKI 1871–1945

• 1893

KARL JONCZYK założył zakład stolarski, który dzisiaj jest zaliczany do najstarszych działających bez przerwy w Dobrodzieniu [Guttentag] w tym samym miejscu. Dyplom mistrzowski uzyskał 16 sierpnia 1896 roku. W 1923 roku reklamował swój zakład jako pierwszą stolarnię w mieście z maszynami na prąd elektryczny [Karl Jonczyk Bau und Möbeltischlerei mit Kraftbetrieb]. W zakładzie wykonywano głównie zestawy mebli do kuchni, jadalni, sypialni i gabinetów oraz meble pojedyncze. 26 stycznia 1940 roku przekazał stolarnię swemu synowi – Robertowi Jonczykowi. W 1945 roku

zakład został przejęty przez państwo polskie jako mienie ponemieckie. Działalność gospodarczą prowadziło warszawskie Społeczne Przedsiębiorstwo Budowlane. W 1950 roku na bazie tego zakładu oraz dwóch innych utworzono Spółdzielnię Pracy Stolarzy „Meblostyl”, w której właściciele pełnili funkcje kierownicze. W 1964 roku w wyniku reformy umożliwiającej rozwój sektora prywatnego w rzemiośle, jego stolarnia na powrót stała się zakładem prywatnym. Dzisiaj tradycję tworzenia mebli wysokiej jakości kultywuje już czwarte pokolenie rodziny Jonczyków.

Karol Jonczyk (1871–1955)
Zbiórka E. Jonczyka

Pracownicy zakładu stolarskiego Karla Jonczyka w 1929 roku

Zbiórka E. Jonczyka

W zakładzie Karla Jonczyka

Zbiórka E. Jonczyka

Möbelfabrik Karl Jonczyk

Guttentag OS.

Lublinitzerstraße 38-39 — Telefon Nr. 320
Bankkonto: Kreispostkasse zu Guttentag

Filiale Gleiwitz

Tarnowitzerstraße 3 — Telefon Nr. 2476
Bankkonto: Stadtspark- und Girokasse Gleiwitz

Postfachkonto Breslau Nr. 50950 — Bahnhofstation Dossowalde, weiter mit der Kleinbahn nach Guttentag
Große Auswahl in Schlaf-, Speise-, Herren-Zimmern, Küchen und Einzeilmöbel

Winieta papieru firmowego z roku 1938

Zbiórka E. Jonczyka

DZIEJE ZIEMI DOBRODZIĘŃSKIEJ W OBRAZACH • LOKALNE TRADYCJE RZEMIEŚLNICZE

OKRES NIEMIECKI 1871–1945

• 1895

AUGUST PIELOK założył warsztat stolarski przy ulicy Lublinieckiej [Lublinitzer Straße] w Dobrodzieniu [Guttentag]. Zakupione w 1908 roku obrabiarki do drewna były napędzane naftą oraz gazem świetlnym. Już w 1923 roku maszyny posiadały napęd elektryczny. Firmowy szyld głosił: „Bau- und Möbeltischlerei mit elektrischem Betrieb”. W 1945 roku państwo polskie przejęło majątki poniemieckie w formie wywłaszczeń indywidualnych. W zakładzie A. Pieloka w latach 1945–1948 działalność gospodarczą prowadziły Zakłady Drzewne Lasów Państwowych w Dobrodzieniu z siedzibą dyrekcji w Bytomiu. W styczniu 1948 roku wyrokiem sądu odzyskał swój majątek. Od roku 1951 zakład stolarski prowadził jego syn Augustyn Pielok (junior). Wykonywał meble realizując indywidualne zamówienia klientów. Zatrudniał czeladnika oraz uczniów. Dzisiaj działalność gospodarczą w dziedzinie stolarstwa w tym miejscu prowadzi trzecie pokolenie rodziny Pieloków.

August Pielok (1881–1951)
Zr. Henryk D. Pielok

Meble wykonane w zakładzie Augusta Pieloka:

- szafka z drewna dębowego litego z marmurowym blatem o wymiarach 78/37/34 (cm)
- szafka z drewna jesionowego barwionego o wymiarach 112/45/40 (cm)
- szafa z drewna gruszy o wymiarach 200/114/54 (cm).

Zakładanie wólk. Pielok, [il. P. Pielok 2012]

Winieta papieru firmowego z lat 40. XX w.

Zr. Henryk D. Pielok

W zakładzie stolarskim Augustyna Pieloka (juniora), lata 60. XX w.

Zr. Henryk D. Pielok

DZIEJE ZIEMI DOBRODZIĘSKIEJ W OBRAZACH • LOKALNE TRADYCJE RZEMIEŚLNICZE

OKRES NIEMIECKI 1871–1945

Portret zbiorowy dobrodzieńskich rzemieślników z roku 1900.
Fotografię wykonano z okazji pożegnania kapelana cechowego, odchodzącego do Olesna

Złotowice 20130-2

DZIEJE ZIEMI DOBRODZIĘŃSKIEJ W OBRAZACH • LOKALNE TRADYCJE RZEMIEŚLNICZE

OKRES NIEMIECKI 1871–1945

• 1900

JOHANN KOEPPE wyuczył się rękodziela stolarskiego w Dobrodzieniu [Guttentag]. W młodości, odbywając służbę wojskową w cesarskiej marynarce, poznał ogromną siłę pary wykorzystywanej do napędu maszyn parowych na statkach, na których pływał. Dlatego za zaoszczędzony żołd oraz kredyt bankowy w 1900 roku w wieku 24 lat uruchomił własną stolarnię w Dobrodzieniu [Guttentag] przy ul. Kościelnej [Kirch Straße (ul. Ks. Gładysza)], w której zainstalował przewoźny agregat parowy [Dampflokobile] do napędu piły ramowej i innych pił stolarskich, opalany trocinami i innymi odpadami drzewnymi. Przez długie lata reklamował swój zakład jako „pierwszą dobrodzieńską stolarnię parową [Erste Guttentager Möbelfabrik und Sägewerk mit Dampfbetrieb]”. Niewielki początkowo zakład stolarski wkrótce rozrósł się do wielkiego przedsiębiorstwa tartaczno-mebelnego; z przylegającej stolarni powstała mała fabryka mebli. Dobrze prosperował również handel meblami.

Johann Koeppe (1876–1945)
Z archiwum G. Zepnera

• 1910

JOHANN KOEPPE wybudował swój pierwszy duży dom-kamienicę przy ul. Kościelnej [Kirchstrasse] w Dobrodzieniu [Guttentag]. Wewnątrz kamienicy znajdował się szeroki hall z bramą wjazdową, a po lewej i prawej stronie sklepy meblowe z dużymi oknami wystawowymi. Pomieszczenia na pierwszym i drugim piętrze służyły celom mieszkaniowym, a poddasze po części wykorzystywano jako magazyn. W tylnej części tej dużej posesji znajdowały się budynki zakładowe. W zakładzie stolarskim i tartaczno-mebelnym produkowano m.in. regały, szafy, stoły, krzesła, żardynierki, tzn. ozdobne stoliki do kwiatów, ale przede wszystkim drewno kopalniane dla górnośląskich kopalń, podkłady kolejowe, skrzynki itp. Oprócz tego do zakładu należała niewielka tapicernia, w której wykonywano kanapy, fotele i materace. Johann Koeppe prowadził również działalność handlową. Sprawdzał w dużych ilościach meble z Westfalii Wschodniej (Minden, Salzuflen, Guetersloh, Herford). Utrzymywał też magazyn trumien. W latach 20. XX wieku rozszerzył swoją działalność o zakłady meblowe i tartak w Polanicy [Altheide-Bad] i Nowym Wielisławiu [Neuwilmsdorf] w hrabstwie Kłodzko [Grafschaft Glatz]. Zakłady w Dobrodzieniu prowadził jego syn EDEWALD KOEPPE. W 1945 roku państwo polskie przejęło jego zakłady jako majątki poniemieckie, w formie wywłaszczeń indywidualnych na podstawie aktów prawa wewnętrznego.

Okazala kamienica Johanna Koeppe w Dobrodzieniu

Maląg postawiła w okolicach G. Zepnera

Johann Koeppe

Holz- u. Möbelfabrik - Dampfsäge- u. Möbelwerke Möbelfabriken

ZWEIFGESCHÄFT GUTTENTAG O. S.
KIRCHSTR. 5/6

Kompozycja reklamowa fabryki Johanna Koeppe w Dobrodzieniu oraz winiety papieru firmowego z lat 20.–50. XX wieku

Z archiwum Biblioteki Miejskiej w Dobrodzieniu

Tartak Johanna Koeppe w Dobrodzieniu (lata 40. XX w.)

Z archiwum G. Zepnera

Zakład Johanna Koeppe w Polanicy-Zdrój (lata 30. XX w.)

Z archiwum BPTO-Z

DZIEJE ZIEMI DOBRODZIĘŃSKIEJ W OBRAZACH • LOKALNE TRADYCJE RZEMIEŚLNICZE

OKRES NIEMIECKI 1871–1945

Richard Koeppe (1890–1958)
Z archiwum prywatnych

• po 1915

RICHARD KOEPPE (brat Johanna) tworzył w tym czasie w Dobrodzieniu [Guttentag] drugą fabrykę mebli [Richard Koeppe Möbel Fabrik]. Ta duża firma produkcyjno-handlowa mieściła się przy ul. Lublinieckiej [Lublinitzer Straße]. Wraz z rodziną mieszkał w nowo wybudowanym (1929) w stylu modernistycznym budynku mieszkalnym, z funkcją usługową w części parterowej. Po obu stronach bramy wjazdowej znajdowały się salony meblowe. Pomieszczenia przydomowej stolarni w krótkim czasie rozbudował do rozmiarów fabryki. Meble produkowane w jego zakładzie zdobyły uznanie na Śląsku. W maju 1945 roku zakłady stolarskie obu braci przejęło Spółeczne Przedsiębiorstwo Budowlane – warszawska centrala

gospodarcza dla budownictwa domów spółdzielczych i związkowych. SPB prowadziło tu swoją działalność gospodarczą w latach 1945–1948. W latach 1948–1950 działalność produkcyjną w obiektach stolarskich rodziny Koeppe prowadził zakład podległy Gliwickim Zakładom Przemysłu Terenowego. Od 1 II 1950 zostały w tych miejscach założone Dobrodzieńskie Zakłady Drzewne Przemysłu Terenowego w Dobrodzieniu. W 1952 roku fabrykę Richarda Koeppe przejęły Warsztaty Szkolne przy Zasadniczej Szkole Zawodowej w Dobrodzieniu, gdzie uczniowie odbywali praktykę w zawodach stolarz i ślusarz. W latach 1950–1953 Richard Koeppe próbował w swoim zakładzie ponownie uruchomić produkcję mebli. Po roku 1953 nie miał możliwości prowadzenia działalności gospodarczej.

Dom Richarda Koeppe przy ul. Lublinieckiej w Dobrodzieniu, lata 40. XX wieku

Z archiwum MZKO-2

Winieta papieru firmowego, zabudowania zakładowe z lat 40. XX wieku i maszyny stolarskie nadal używane w trakcie produkcji mebli

Z archiwum MZKO-2

DZIEJE ZIEMI DOBRODZIEŃSKIEJ W OBRAZACH • LOKALNE TRADYCJE RZEMIEŚLNICZE

OKRES NIEMIECKI 1871–1945

W pierwszym ćwierćwieczu XX wieku zapoczątkowały swoją działalność kolejne zakłady stolarskie, które nadal istnieją i dzisiaj są zaliczane do wielopokoleniowych. Formowały się dobrodzieńskie rody stolarskie.

Znane są nazwy zakładów lub nazwiska ok. 300 właścicieli warsztatów, którzy w ostatnim stuleciu prowadzili na naszym terenie działalność w dziedzinie stolarstwa.

• 1915

Liczba rzemieślników w Dobrodzieniu [Guttentag] na skutek konkurencji towarów przemysłowych zmniejszyła się do 100, a ilość cechów do 4, tj. cechu stolarzy, bednarzy, szklarzy i tokarzy, cechu szewców, siodlarzy, kopytników i kapeluszników, cechu krawców, kuśnierzy i tkaczy oraz cechu rzeźników.

• ok. 1915

Mistrz stolarski PAUL GAIDA posiadał w Dobrodzieniu [Guttentag] przy ul. Browarnianej [Brauerei Straße] swój warsztat stolarski. Już piąte pokolenie rodziny Gaida prowadzi działalność w dziedzinie stolarstwa.

• 1920

Mistrz stolarski JOHANN (Jan I) BADURA (1892–1972) założył rodzinny warsztat stolarski [Möbeltischlerei] w Dobrodzieniu [Guttentag] przy ul. Kościelnej [Kirchstraße]. Po roku 1945 był podstarszym Cechu Stolarzy i Kołodziejów przy Powiatowym Cechu Rzemiosł i Przedsiębiorczości w Lublińcu, który odbudowywał wtedy swoją strukturę, opierając się na doświadczonych mistrzach. Trzy pokolenia w rodzinach Badura zajmują się stolarstwem. W 1954 roku przekazał warsztat swemu synowi Johannesowi (Janowi II) Badura.

Dyplom mistrzowski Johanna Badury z 1923 roku
Zobacz: C. Badura

• 1920

Mistrz stolarski STEPHAN I EICHHORN zapoczątkował rodzinne tradycje stolarskie zakładając swój warsztat w Dobrodzieniu [Guttentag] przy ul. Lublinieckiej [Lublinitzer Straße]. Od 1937 roku warsztat mieścił się przy ul. Opolskiej [Oppelner Straße]. Już czwarte pokolenie w rodzinie Eichhornów prowadzi zakłady stolarskie w Dobrodzieniu.

Wizytka papieru firmowego zakładu Stephana Eichhorna z lat 30. XX wieku

Zobacz: 2070-2

• 1921

2 maja na wezwanie Wojciecha Korfantego Polacy rozpoczęli strajk generalny. 3 maja Polska Organizacja Wojskowa (POW) w Sosnowcu – podlegająca bezpośrednio warszawskiemu Ministerstwu Spraw Wojskowych, wywołała kolejne, III powstanie na Śląsku. Dobrodzień [Guttentag] zaatakowano o świcie w dniu 6 maja. Tyraliera powstańców lublinieckich baonu opolskiego pod dowództwem Teodora Mańczyka, kompania lubliniecka K. Lubosa i grupa ochotników z Częstochowy dowodzona przez porucznika Czarnieckiego ruszyła do ataku na grupę obrońców miasta. Powstańców ostrzeliwano m.in. z wysokości wieży kościelnej. Zginęło ośmiu powstańców. Padł dowódca kompanii z Woźnik – Wilhelm Maksyś oraz siedmiu ochotników, uczniów gimnazjum z Częstochowy. Wzięto do niewoli 260 obrońców Dobrodzienia. Były ofiary wśród ludności cywilnej. Miasto dostało się w ręce powstańców z Podgrupy „Linke”, dla której Dobrodzień był miejscem chrztu bojowego.

DZIEJE ZIEMI DOBRODZIĘŃSKIEJ W OBRAZACH • LOKALNE TRADYCJE RZEMIEŚLNICZE

OKRES NIEMIECKI 1871–1945

• 1921 • Sztab batalionu 4 pułku 9 wojsk powstańczych w Dobrodzieniu

Z archiw. A. Peczoka

• 1921 • Batalion powstańców śląskich na dobrodzieńskim rynku

Z archiw. A. Peczoka

• 1921 • Agitacja wojsk powstańczych na dobrodzieńskim rynku

Z archiw. A. Peczoka

• 1922

15 maja Polska i Niemcy podpisały w Genewie konwencję regulującą stosunki handlowe, narodowościowe i oświatowe na Górnym Śląsku, zapewniającą na 15 lat ochronę mniejszości narodowych na obszarze plebiscytowym oraz zachowanie po obydwu stronach granicy praw nabytych mieszkańców Górnego Śląska.

Po podziale Górnego Śląska, od 15 czerwca 1922 roku Dobrodzień [Guttentag] pozostał w granicach Niemiec – stał się miastem powiatowym. Utworzono najmniejszy w Rzeszy powiat dobrodzieński, którego obszar wynosił 322,52 km². Na czele Powiatu Dobrodzień [Kreis Guttentag] stał radca rządowy graf dr Matuschka, a od 28 VI 1922 – Otto Uliczka.

Następował szybki rozwój infrastruktury miasta. Wkrótce w mieście zainstalowano światło elektryczne i wybudowano budynki starostwa, w których również znalazły siedzibę urzędy katastralny i wydział oświaty. Następnie postawiono budynki poczty i banku, wiele budynków mieszkalnych, zwłaszcza przy ulicy Piastowskiej [Bahnhof Strasse] i Oleskiej [Rosenberger Strasse]. Uruchomiono 42-metrową wieżę ciśnieniową, wodociąg i kanalizację. Otwarto salę gimnastyczną i kinową, basen i boisko oraz szkołę rolniczą z internatem. W tym czasie miasto liczyło około 3600 mieszkańców.

DZIEJE ZIEMI DOBRODZIĘSKIEJ W OBRAZACH • LOKALNE TRADYCJE RZEMIEŚLNICZE

OKRES NIEMIECKI 1871–1945

• 1923–1938 •

Budowa gmachu Starostwa Powiatowego
i zespołu domów urzędniczych

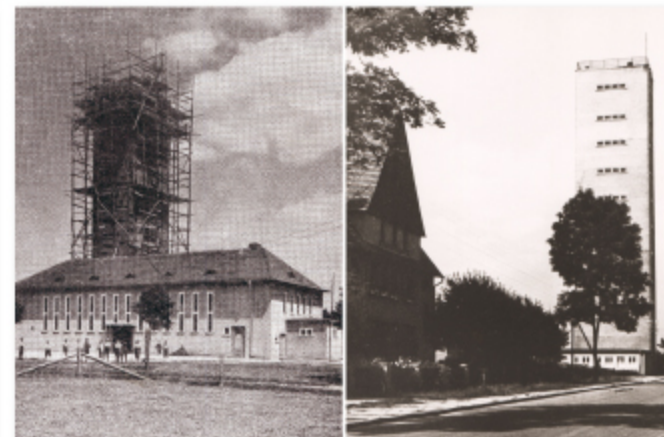
Widok powietrzny w okresie II. RP

• 1923–1938 •

Budowa gmachu Powiatowej Kasy Oszczędnościowej

Widok powietrzny w okresie II. RP

• 1923–1938 •

Budowa sali gimnastycznej i kina
Uruchomienie wieży ciśnieniowej i wodociągów

Widok powietrzny w okresie II. Rzeczpospolitej

• 1923–1938 •

Budowa szkoły rolniczej

Widok powietrzny w okresie II. Rzeczpospolitej

• 1923–1938 •

Budowa gmachu Urzędu Poczтового

Widok powietrzny w okresie II. Rzeczpospolitej

• 1923–1938 •

Budowa gmachów Sądu Powiatowego
i Urzędu Finansowego

Widok powietrzny w okresie II. Rzeczpospolitej

DZIEJE ZIEMI DOBRODZIĘŃSKIEJ W OBRAZACH • LOKALNE TRADYCJE RZEMIEŚLNICZE

OKRES NIEMIECKI 1871–1945

• 1922

Odnotowano 80 warsztatów stolarskich o specjalności meblowej i budowlanej. Ich działalność i produkcja zostały zahamowane na skutek podziału powiatu lublinieckiego granicą 24 VI 1922 roku na część polską i niemiecką. Za granicą znaleźli się dotychczasowi odbiorcy wyrobów dobrodzieńskich rzemieślników. Stolarze byli zmuszeni wozić swoje wyroby drabiniastymi wozami, okryte słomą, na targi w Oleśnie, Strzelcach, Kluczborku, Koźlu i Raciborzu. Często się zdarzało, że wracali do domu z nie sprzedanymi meblami.

• 1926

Rodzinne tradycje stolarskie zapoczątkował ROBERT KACZMARCZYK. Meble, wykonywane w dużej mierze ręcznie, sprzedawał na targach w okolicznych miastach. Już czwarte pokolenie rodziny Kaczmarczyków prowadzi zakład stolarski.

• 1927

Mistrz stolarski FRANZ KASPRZIK w tym czasie już posiadał warsztat stolarski przy ul. Lublinieckiej [Lublinitzer Strasse]. Przed zainstalowaniem energii elektrycznej stosował maszynę stolarską na gaz świetlny. 16 X 1929 roku złożył podanie o zatrudnienie 11 pracowników powyżej 16 roku życia. Obecnie działalność w dziedzinie stolarstwa prowadzi czwarte pokolenie rodziny Kasprzyków.

Winieta papieru firmowego zakładu Franza Kasprzyka i katalogowe rysunki mebli wówczas wykonywanych

Zdjęcie: J. Zapęta

Zakład stolarski AUGUSTA HOFFMANNA z lat 30. XX w. i dyplom mistrzowski z 1930 roku

Zdjęcie: A. Haremski, St. J. Mrozek

DZIEJE ZIEMI DOBRODZIĘŃSKIEJ W OBRAZACH • LOKALNE TRADYCJE RZEMIEŚLNICZE

OKRES NIEMIECKI 1871–1945

• ok. 1935

W Dobrodzieniu [Guttentag] działało kilka polskich organizacji: Koło Związku Polaków w Niemczech, Koło Młodych Polaków i Harcerzy w Niemczech, Oddział Polskiego Banku Ludowego.

• ok. 1935

Rozpoczęła się potajemnie emigracja do USA i Szwajcarii licznej społeczności dobrodzieńskich Żydów. Los kilku żydowskich mieszkańców, którzy pozostali w mieście do wybuchu wojny nie jest znany.

• 1935

STEFAN KNOPP – jako kołodziej i stolarz założył warsztat stolarski w Ligocie Dobrodzieńskiej [Ellguth Guttentag]. Działalność w dziedzinie stolarstwa prowadzi tu trzecie pokolenie rodziny Knopów.

Spółdzielnia „Rolnik”
Z archiw. A. Pencoda

Stefan Knopp (pozwęz od lewej) jako uczeń w dużym zakładzie kołodziejskim Roberta Marona przy ul. Lublinieckiej (dziś ul. „Agata”)
Wielkość: 1000x1000px

• 1936

KARL GRABINSKI – właściciel warsztatu stolarskiego w Dobrodzieniu [Guttentag] zapoczątkował czteropokoleniowe tradycje stolarskie w rodzinie Grabinski. W jego warsztacie rozpoczynał pracę w zawodzie stolarza Wiktor Grabinski – późniejszy właściciel zakładu stolarskiego w Dobrodzieniu i Starszy Cechu w latach 1984–2002.

• 1937

W latach 1937–1938–1939 stan warsztatów rzemieślniczych należących do cechu w Dobrodzieniu z gminą Ciasna–Sieraków wynosił odpowiednio 342–330–307 zakładów. Trwał więc proces zmniejszania się liczby warsztatów.

• 1939

1 września wybuchła druga wojna światowa. W wyniku reorganizacji zlikwidowano powiat dobrodzieński [Kreis Guttentag]. Dobrodzień ponownie znalazł się w powiecie lublinieckim. W latach 1939–1940 budowano okazałą murowaną remizę strażacką przy ulicy Oleskiej [Rosenberger Strasse].

Rzemieślnicy byli powoływani do służby wojskowej, z której nie wszyscy mieli powrócić. Część warsztatów została zamknięta, niektóre prowadziły żony rzemieślników. W okresie wojny zginęło co najmniej 318 powołanych do wojska niemieckiego mieszkańców Dobrodzienia.

• 1944/1945

W grudniu i styczniu wielu mieszkańców Dobrodzienia i okolicznych wiosek zdecydowało się na ewakuację przed radzieckim frontem. Naprędce spakowani bocznymi drogami kierowali się na zachód lub południowy zachód. Nieliczni szczęśliwie powrócili po kilku miesiącach z „flichtowania” do swoich miejscowości. Niektórzy podczas beładnej ucieczki dostali się pod ostrzał wojska i zginęli.

Nowo wybudowana remiza strażacka w Dobrodzieniu

Z archiw. Dobrodzieńskiego Urzędu Powiatowego

DZIEJE ZIEMI DOBRODZIŃSKIEJ W OBRAZACH • LOKALNE TRADYCJE RZEMIEŚLNICZE

RZECZPOSPOLITA POLSKA 1945–1952

• 1945

21 stycznia po krótkim ostrzale do Dobrodzienia wkroczyły wojska radzieckie. Rozpoczął się okres grabieży i podpaleń. W Dobrodzieniu 69 budynków zostało spalonych, a 9 uszkodzonych. Dla Ślązaków nastał trudny czas „odniemczania” i repolonizacji.

15 kwietnia komendantura Armii Czerwonej przekazała miasto polskim władzom administracyjnym. W myśl międzynarodowych umów i postanowień poczdamskich Dobrodzień znalazł się w granicach Polski, w województwie katowickim. Komendantem został mjr Makarow, a władzę przejął burmistrz Józef Ćmok. Przewodniczącym Prezydium Miejskiej Rady Narodowej wybrano Teodora Walczaka. Proboszczem parafii pw. św. Marii Magdaleny był ks. dziekan Jan Gładysz. W tym czasie Dobrodzień liczył zaledwie 1050 mieszkańców. Ponownie utworzono powiat dobrodzieński, który składał się z miasta Dobrodzienia i czterech gmin: Ciasnej, Łagiewnik Małych, Sierakowa i Szemrowic. Istniał do 31 marca 1951 roku.

Od 1 maja do końca grudnia 1945 roku pracowała w Dobrodzieniu komisja weryfikacyjna przyznająca zaświadczenia o narodowości polskiej. Celem weryfikacji było „oczyszczenie ziem zachodnich od Niemców”. W połowie maja w Dobrodzieniu osiedliła się liczna grupa repatriantów z podlowskich Barszczowic.

Dobrodzieński rynek – strona północna

Według fotografii wojennego archiwum w Warszawie 31170-2

Dobrodzieński rynek – strona północna

Według fotografii wojennego archiwum w Warszawie 31170-2

• 1945

Cech dobrodzieńskich rzemieślników o wielowiekowych tradycjach przestał istnieć. Poniósł niepowetowane straty. Poza miastem zginął Starszy Cechu Robert Proft, skrzynia cechowa z dokumentami również zaginęła. Powracający do miasta rzemieślnicy odbudowywali swoje splądrowane warsztaty oraz pomagali w odbudowie miasta. Niektórym przedsiębiorcom w myśl prawa polskiego odbierano warsztaty i domy jako mienie niemieckie. Zakłady Johanna Koeppe, Richarda Koeppe i Roberta Marona w Dobrodzieniu przejęło w maju 1945 roku warszawskie Spółeczne Przedsiębiorstwo Budowlane – centrala gospodarcza dla budownictwa domów spółdzielczych i związkowych. W kolejnych latach, na skutek wymierzania ciągłych domiarów podatkowych liczba zakładów rzemieślniczych uległa znacznemu zmniejszeniu. Zostały zlikwidowane całkowicie niektóre rzemiosła, jak np. masarstwo i piekarstwo. Pozostałe branże zmniejszyły ilość zatrudnionych. W latach 1945–1948 rzemieślnicy dobrodzieńscy należeli do Powiatowego Związku Cechów w Lublińcu, a po jego likwidacji do Okręgowego Cechu w Tarnowskich Górach. W 1954 roku reaktywowano Cech Rzemiosł Różnych w Lublińcu.

DZIEJE ZIEMI DOBRODZIŃSKIEJ W OBRAZACH • LOKALNE TRADYCJE RZEMIEŚLNICZE

RZECZPOSPOLITA POLSKA 1945–1952

• 1946

Rzemieślnicy oraz pracownicy różnych przedsiębiorstw przystąpili do odbudowy szkoły i innych budynków użyteczności publicznej.

Wielki Fotograf w okolicy A. Paszki

• 1947

12 października z udziałem wojewody śląsko-dąbrowskiego gen. Aleksandra Zawadzkiego uroczysto otwarto odbudowaną szkołę przy ulicy Oleskiej, w której rozpoczęło naukę 810 uczniów.

Wielki Fotograf w okolicy J. Ciocha

• 1949

Powstała Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna JEDNOŚĆ przejmując w użytkowanie zabudowania i grunty dworskie. Przewodniczącym RSP został Walerian Joniec. W 1950 roku spółdzielnia liczyła 50 członków i liczba ta w kolejnych latach stale wzrastała. Od 1997 roku – w stanie likwidacji.

Wielki Fotograf w okolicy RSP „Jedność”

• 1950

1 lutego założono Dobrodzieńskie Zakłady Drzewne Przemysłu Terenowego na bazie przedwojennej fabryki mebli Johanna Koeppa oraz zakładu kołodziejskiego i samochodowego Roberta Marona. W zakładach produkowano meble stołowe i zestawy segmentowe. Przy DZDPT powstała Orkiestra Dęta (1952). Pod dyrekcją Edmunda Matyji odnosiła znaczące sukcesy przez wiele lat. W 1977 roku zakłady włączono w skład Katowickich Fabryk Mebli – Fabryki w Dobrodzieniu.

• 1951

Utworzono Spółdzielnię Pracy Stolarzy na bazie prywatnych zakładów stolarskich Roberta Jonczyka, Hermana Kasprzyka i Teodora Kubotha dzierżawionych przez Spółdzielnię. Podlegała Wojewódzkiemu Związkowi Spółdzielni Pracy w Katowicach, zwierzchnictwo sprawował Centralny Związek Spółdzielczości Pracy w Warszawie. Kilka lat później przyjęła nazwę MEBLOSTYL. Zakład istniał do 1976 roku.

DZIEJE ZIEMI DOBRODZIŃSKIEJ W OBRAZACH • LOKALNE TRADYCJE RZEMIEŚLNICZE

POLSKA RZECZPOSPOLITA LUDOWA 1952–1989

• 1952

W Dobrodzieniu powstały Warsztaty Szkolne Zespołu Szkół Zawodowych, na bazie przedwojennej fabryki mebli Richarda Koeppa. Uczniowie odbywali w nich praktykę w zawodach stolarz i ślusarz maszyn rolniczych. Absolwenci bez trudu znajdowali zatrudnienie w lokalnych zakładach stolarskich. Mogli również pogłębiać swoją wiedzę w 3-letnim Technikum Przemysłu Drzewnego. Warsztaty zostały ostatecznie zlikwidowane w roku 2003. Pomieszczenia zakładowe nabyła prywatna firma meblarska.

• 1953

Działalność rozpoczął Państwowy Ośrodek Maszynowy w Dobrodzieniu przy ulicy Piastowskiej. W marcu 1992 roku podjęto procedurę likwidacji zakładu.

• 1955

Zainicjowano budowę osiedla mieszkaniowego im. Sikorskiego, Domu Nauczyciela, obiektów handlowych Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” w Dobrodzieniu.

• 1955

Cmentarz żydowski z poł. XVIII wieku położony poza miastem był systematycznie dewastowany po opuszczeniu domu przymentarnego przez rodzinę ostatniego grabarza i konserwatora tego miejsca.

• 1959

Spółdzielnia Pracy Stolarzy rozpoczęła budowę systemem gospodarczym nowego zakładu produkcyjnego z halami produkcyjnymi i magazynami w Dobrodzieniu przy ul. Piastowskiej. W SPS MEBLOSTYL produkowano wyłącznie tzw. komplety kombinowane.

• 1959

W miejscu zrujnowanych kamienic po północno-wschodniej stronie rynku w Dobrodzieniu ukończono budowę bloków mieszkalnych, rozpoczętą w latach 50. XX w. Mieszkania przekazywano lokatorom do użytku stopniowo w latach 1958–1959.

• lata 60. XX w.

Wybudowano szkoły w Szemrowicach (1950), Bzinicy (1953) i Pludrach (1966) i gruntownie wyremontowano budynek szkolny w Głowczycach (1959).

• 1952–2003 • Warsztaty Szkolne Zespołu Szkół Zawodowych
Źródło: MBL, LWA

• 1953–1992 • Państwowy Ośrodek Maszynowy
Źródło: Tropa, Bętko

• 1959–1976 • Spółdzielnia Pracy Stolarzy „MEBLOSTYL”
Źródło: A. Proszko

• 1959–1976 • Hala produkcyjna SPS „MEBLOSTYL”
Źródło: A. Proszko

• 1959 • Bloki mieszkalne po północnej stronie rynku
Źródło: A. Proszko

• 1950–1966 • Budowa lub remonty szkół wiejskich
Źródło: P. Abrek, 300

DZIEJE ZIEMI DOBRODZIĘSKIEJ W OBRAZACH • LOKALNE TRADYCJE RZEMIEŚLNICZE

POLSKA RZECZPOSPOLITA LUDOWA 1952–1989

ODBUDOWA I ROZBUDOWA INFRASTRUKTURY MIEJSKIEJ I WIEJSKIEJ

Od lat 70. XX wieku powstają na terenie gminy liczne prywatne zakłady stolarskie. Wielokrotnie nagradzane na targach krajowych i międzynarodowych, mają status dużych i uznanych w kraju i za granicą dobrodzieńskich firm meblarskich, w których rodzinną działalność prowadzi drugie pokolenie meblarzy.

• 1964

Oddano do użytku basen kąpielowy na wolnym powietrzu oraz ukończono budowę bloków mieszkalnych po południowo-zachodniej stronie dobrodzieńskiego rynku, w miejscu zrujnowanych w 1945 roku kamienic i innych zabudowań.

• 1965

W latach 1962–1965 budowano w Dobrodzieniu szkołę podstawową – „Tysiącłkę” przy wsparciu finansowym Polonii Stanów Zjednoczonych, pomocy miejscowych zakładów pracy oraz dużym zaangażowaniu organizacyjnym Jana Gindy, późniejszego wieloletniego dyrektora tej placówki i społecznika.

• 1968

Powstała firma rodzinna MEBEL RUST. Jej założycielem był Ernest Rust. Jest jedną z największych i najbardziej znanych w kraju i za granicą, wielokrotnie nagradzanych dobrodzieńskich firm.

• 1970

Jerzy Nowak założył zakład stolarski JNP MEBLE NOWAK, w którym produkowane są meble o wysokim standardzie, w szerokiej gamie materiałów i kolorów.

• 1971

Otwarto Dom Kultury w Dobrodzieniu. Placówka jest organizatorem m.in. Ogólnopolskiego Turnieju Brydżowego o Puchar „Śnieżnego Płatka” (od 1972) i Ogólnopolskich Spotkań Zespołów Artystycznych Mniejszości Narodowych i Etnicznych „ŹRÓDŁO” (od 1997). Przy Dobrodzieńskim Ośrodku Kultury i Sportu działa wiele sekcji, m.in. zespoły: Zespół Pieśni Regionalnej (od 1986) i Chór „Kantata” (od 2007). Międzynarodowe sukcesy odnosi klub modelarski (istnieje od 1967). Pod egidą Dobrodzieńskiego Ośrodka Kultury i Sportu swoją działalność prowadzi kilka sekcji sportowo-rekreacyjnych, w tym klub piłkarski START DOBRODZIEŃ i pływacki VEGA, klub wędkarski HABAS i rowerowy JEDNOŚLAD.

• 1964–2000 • Basen kąpielowy
Zachęta NZRO-Złota

• 1964 • Budowa bloków mieszkalnych przy ul. Solnej
Zachęta A. Fenczka

• 1965 • Nowo wybudowana Szkoła Podstawowa
Zachęta J. Gind

• od 1971 • Dom Kultury z kinem „Rodło”
Fot. J. Nowak, 2012

• od 1986 • Zespół Pieśni Regionalnej
Fot. J. Nowak, 2012

• od 1997 • Festiwal „Źródło”. Grafika okolicznościowa
Fot. J. Nowak, 2012

DZIEJE ZIEMI DOBRODZIĘSKIEJ W OBRAZACH • LOKALNE TRADYCJE RZEMIEŚLNICZE

POLSKA RZECZPOSPOLITA LUDOWA 1952–1989

• 1973

Piotr Kler założył w Dobrodzieniu firmę meblarską KLER, która jest uważana za lidera polskiego rynku ekskluzywnych mebli wypoczynkowych. To największy pracodawca tej branży w regionie. Firma inwestuje w sieć sprzedaży na całym świecie. Uhonorowana wieloma wyróżnieniami w kraju i za granicą.

• 1977

Utworzono przedsiębiorstwo KATOWICKIE FABRYKI MEBLI – FABRYKA W DOBRODZIENIU. W jego skład weszły Dobrodzieńskie Zakłady Drzewne Przemysłu Terenowego, Spółdzielnia Pracy Stolarzy „Meblostyl” w Dobrodzieniu i Stolarska Spółdzielnia Pracy w Lublińcu. Fabryka produkowała komplety meblowe segmentowe „Albena”, meble stołowe „Albena” i meble segmentowe „Marica”.

• 1977

Wybudowano stadion przy klubie sportowym „START” w Dobrodzieniu. Klub piłkarski stnieje nieprzerwanie od 31 marca 1958 roku.

• 1978

Norbert Pyka założył w Malichowie k. Dobrodzienia rodzinny zakład stolarski MEBLE PYKA, który z biegiem czasu stał się firmą o międzynarodowym zasięgu, produkującą wysokiej jakości stylowe meble pokojowe, tapicerowane.

• 1980

Z inicjatywy stolarza Augustyna Franczoka został reaktywowany CECH RZEMIOŚL RÓŻNYCH. Zrzeszał 122 zakłady rzemieślnicze. Funkcję Starszego Cechu pełnił Augustyn Franczok (1980–1984), następnie Wiktor Grabinski (1984–2002) i Ryszard Kaczmarczyk (od 2003).

• 1981

Utworzono DOBRODZIĘSKIE FABRYKI MEBLI w wyniku wyłączenia ze składu Katowickich Fabryk Mebli. Zakład produkował meble dla IKEA, a także meblowe zestawy segmentowe.

• 1985

Joachim Bryłka założył rodzinny zakład stolarski. Firma MEBLE RYŁKA produkuje klasyczne i nowoczesne zestawy wypoczynkowe.

• 1977–1981 • Meble segmentowe „Albena” i „Marica” w okleinie naturalnej i sztucznej

• 1977 • Boisko przy Klubie Sportowym „Start Dobrodzień”

• 1980 • I Starszy Cechu Augustyn Franczok w siedzibie Cechu Rzemiosł Różnych w Dobrodzieniu

Historyczny sztandar dobrodzieńskich rzemieślników, odrestaurowany z okazji reaktywowania CRzR

• 1981–2001 • Dobrodzieńskie Fabryki Mebli

• 1981–2001 • Meble produkowane przez DFM

DZIEJE ZIEMI DOBRODZIŃSKIEJ W OBRAZACH • LOKALNE TRADYCJE RZEMIEŚLNICZE

III RZECZPOSPOLITA POLSKA (od 1989)

SPOŁECZNO-GOSPODARCZY ROZWÓJ MIASTA I GMINY

Od roku 1989 następuje dalszy systematyczny postęp w rozwoju dobrodzińskich zakładów meblarskich, przejawiający się zarówno w budowie nowych wielkogabarytowych hal produkcyjnych i okazałych salonów wystawowych, jak i rozbudowie już istniejących.

• 1989

Ukończono rozbudowę Zespołu Szkół Rolniczych w Gosławicach k. Dobrodzienia. Inwestycję prowadzono etapami w latach 1963, 1977 oraz 1982–1989. Nauka w tym miejscu trwała do końca roku szkolnego 2003/2004.

• 1990

Oddano do użytku bloki mieszkalne przy ulicy Chłopskiej w Dobrodzieniu.

• 1990

W Dobrodzieniu zainicjowało swoją działalność Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców na Śląsku Opolskim. Członkowie T.S.K.N. czynnie uczestniczą w życiu społecznym, zasiadają w Radzie Miejskiej i Radzie Powiatu.

• 1992

Przeprowadzono kapitalny remont budynku szkoły o kierunkach zawodowych przy ul. Piastowskiej na cele szkoły podstawowej w Dobrodzieniu.

• 1993

Grupa młodzieżowa T.S.K.N. zainicjowała coroczny Przegląd Śląskiej Twórczości Artystycznej w zakresie muzyki, śpiewu, tańca i humoru. Zespoły artystyczne prezentują swój dorobek twórczy w języku śląskim, polskim i niemieckim.

• 1993

Janusz Lissy założył Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Uslugowe LISSY. Firma utrzymuje pozycję lidera krajowego w stołach bilardowych, pod względem sprzedaży i obsługi klienta.

• 1994

Danuta i Eryk Szczygiół założyli w Myślinie k. Dobrodzienia firmę DES, zaliczaną do liderów wśród producentów mebli tapicerowanych w Europie.

• 1963–2003 • Zespół szkół o profilu rolniczym i agrobiznesowym
Zd. zbior. Zespół Szkół

• 1990 • Bloki mieszkalne przy ul. Chłopskiej
Zd. J. Mrowi, 2012

• od 1990 • Grafika okolicznościowa
Proj. P. Mrowi, 2010

• 1992 • Odremontowany budynek szkolny
Zd. J. Mrowi, 2012

• 1992 • Odremontowany budynek szkolny
Zd. zbior. Urząd Miasta

• od 1993 • Grafika okolicznościowa
Proj. J. Mrowi, 2012

DZIEJE ZIEMI DOBRODZIŃSKIEJ W OBRAZACH • LOKALNE TRADYCJE RZEMIEŚLNICZE

III RZECZPOSPOLITA POLSKA (od 1989)

• 1995

Jan Nowak założył rodzinną firmę meblarską MEBLONOWAK. Oprócz produkcji mebli klasycznych i stylizowanych do swojej oferty wprowadził meble włoskie, stając się w krótkim czasie jednym z największych importerów w Polsce.

• 1998

Zakończono budowę nowoczesnej mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków LEMNA w Dobrodzieniu i rozbudowano sieć kanalizacji sanitarnej na terenie gminy.

• 2001

Do użytku oddano Krytą Pływalnię DELFIN w Dobrodzieniu, co było realizacją przedwyborczych założeń programowych Komitetu Obywatelskiego Ślązaków.

Z okazji jubileuszowego roku 2000 dobrodzieńscy parafianie wybudowali kaplicę pogrzebową pw. Miłosierdzia Bożego wraz z kostnicą na terenie cmentarza przy ulicy Oleskiej.

W miejsce szpitala miejskiego utworzono Zakład Opiekuńczo-Lecznicy im. Królowej Karoli w Dobrodzieniu, w którym znalazło opiekę 30 starszych wiekiem pensjonariuszy.

• 2002

W efekcie połączenia istniejących obok siebie spółek powstała firma KLER S.A. Jest największym przedsiębiorstwem na terenie gminy Dobrodzień zatrudniającym kilkuset pracowników, specjalizującym się w produkcji ekskluzywnych mebli tapicerowanych z wysokiej jakości materiałów, sprzedawanych w wielu krajach świata.

• 2003–2007

Do użytku oddano 2 odcinki obwodnicy Dobrodzienia, przeprowadzono rewaloryzację zabytkowego parku miejskiego, wykonano kapitalny remont neoklasycystycznego ratusza i kontynuowano inwestycje w zakresie wodociągownia gminy.

• 2003

Zainicjowało swoją działalność Międzygminne Towarzystwo Regionalne Dobrodzień-Zębowice, którego celem zasadniczym jest pobudzanie i utrwalanie śląskiej świadomości regionalnej wśród wszystkich mieszkańców obu gmin oraz badanie i propagowanie wiedzy o najbliższej małej ojczyźnie.

• 1998 • Oczyszczalnia ścieków „Lemna”

Fot. J. Mrowca, 2012

• 2001 • Kryta Pływalnia „Delfin”

Fot. J. Mrowca, 2012

• 2001 • Zakład Opiekuńczo-Lecznicy im. Królowej Karoli

Fot. J. Mrowca, 2012

• 2003–2007 • Dwa odcinki obwodnicy miasta

Fot. J. Mrowca, 2012

• 2003 • Odremontowany neoklasycystyczny ratusz

Fot. J. Mrowca, 2012

• 2003 • Znak graficzny MTR D-Z

Fot. J. Mrowca, 2012

DZIEJE ZIEMI DOBRODZIŃSKIEJ W OBRAZACH • LOKALNE TRADYCJE RZEMIEŚLNICZE

III RZECZPOSPOLITA POLSKA (od 1989)

• 2004

Z okazji wejścia Polski do Unii Europejskiej 1 maja podpisano umowę partnerską między miastami Haan w Niemczech i Dobrodzieniem oraz Dobrodzieniem i Czortkowem na Ukrainie 26 czerwca, podczas festiwalu „Źródło”.

Publiczne Gimnazjum wraz z lokalnym samorządem i przedsiębiorcami zrealizowało projekt „Dzień dobry miasto Dobrodzień w roku 630. Twego istnienia”.

• 2005

Oddano do użytku nowoczesną salę gimnastyczną przy Publicznej Szkole Podstawowej w Dobrodzieniu.

• 2008

Po sześciu latach batalii oddano do użytku mieszkańców Rzędowic i Klekotnej wiadukt na ulicy Rzędowickiej, między Dobrodzieniem a Rzędowicami.

• 2009

Odślonięto dwujęzyczne tablice z nazwami miejscowości w gminie Dobrodzień zatwierdzone w 2008 roku na podstawie Ustawy o Mniejszościach Narodowych i Etnicznych.

• 2011

Otwarto kompleks boisk pn. ORLIK przy Publicznym Gimnazjum w Dobrodzieniu. Oprócz boiska do piłki nożnej o nawierzchni ze sztuczną trawą znajduje się tartanowe boisko wielofunkcyjne, na którym można zagrać w niemal wszystkie drużynowe dyscypliny halowe – siatkówkę, koszykówkę, piłkę ręczną.

• 2012

Otwarto DOBROTEKĘ – nowoczesny obiekt łączący funkcje salonu meblowego, centrum edukacyjno-szkoleniowego i laboratorium projektowo-badawczego w Dobrodzieniu. Przedsięwzięcie zrealizowała Spółka MD Connect przy współpracy firmy KLER S.A. Obiekt wzniesiono przy zastosowaniu najnowszych technologii.

• 2013

Zakończono prace podejmowane okresowo od roku 2003 dotyczące modernizacji kanalizacji w kilku rejonach Dobrodzienia. Kontynuowane są nadal inwestycje związane z budową kanalizacji i uporządkowaniem gospodarki ściekowej na wioskach.

• 2004 • Podpisanie umowy partnerskiej z miastem Haan (od lewej: burmistrz Haan Martin Märkies, burmistrz Dobrodzienia Lidia Korczyńska, przewodniczący Rady Miejskiej Dobrodzienia Joachim Kwicik) Fot. J. Kozłowski, 2004

• 2004 • Podpisanie umowy partnerskiej z miastem Czortkowem (od lewej: burmistrz Dobrodzienia Lidia Korczyńska, mer Czortkowa Michał Werbiński) Zdjęcie: J. Kozłowski

• 2004 • „Dzień o Dobrodzieniu” w Publicznym Gimnazjum Fot. P. Mrozek, 2004

• 2005 • Sala gimnastyczna przy Publicznej Szkole Podstawowej Zdjęcie: Urszula Bąkajko

• 2011 • Kompleks boisk przy Publicznym Gimnazjum Fot. P. Mrozek, 2011

• 2012 • Dobroteka – nowoczesne centrum edukacyjno-projektowo-wystawowe Zdjęcie: Dobrodzień

DZIEJE ZIEMI DOBRODZIĘŃSKIEJ W OBRAZACH • LOKALNE TRADYCJE RZEMIEŚLNICZE

Na terenie gminy działa ponad pięćset podmiotów gospodarczych, które prowadzą działalność w zakresie produkcji, usług i handlu. Dobrodzień znany jest przede wszystkim z tradycji stolarskich – nazywany „miastem stolarzy”, „stolicą śląskiego meblarstwa”. Działalność w dziedzinie meblarskiej i tapicerskiej prowadzi w obrębie gminy ponad sto prywatnych zakładów.

Ponad 100 lat stolarskich tradycji kultywowanych w wielopokoleniowych zakładach, tradycyjne i nowoczesne wzornictwo, nowoczesny park maszynowy, nowoczesne technologie, szeroki asortyment, solidność wykonania, rzemieślnicza dokładność, indywidualne rozwiązania to atuty, które wyróżniają dobrodzieńskie zakłady na polskim rynku firm meblarskich.

Zródło: Gosyk E. „Z dziejów Dobrodzienia”, Edno Dobrodzienia 1984–2010; Heimatkalender des Kreises Guttentag O/S, Gleiwitz 1938 i 1939; Heisig E. „Aus der Geschichte der Stadt Guttentag...”, Oppeln 1928; Kostrzewski J. „Pradzieje Śląska”, Wrocław–Warszawa–Kraków 1970; Materiały archiwalne Cedru Rzemiosł Różnych w Dobrodzieniu; Jabłnic. Zarys rozwoju powiatu, pod red. Jerzego Jarosa, Katowice 1972; Mrozek P. „Historia Dobrodzienia w danych...”, Dobrodzień 2004; Przekazy dobrodzieńskich przedsiębiorców oraz pracowników fabryki Widział A. „Geschichte der Stadt und Herrschaft Guttentag”, Ratibor 1882; Woswa M. „Osada wczesnośredniowieczna w Wólkowie”, Archeologia, nr 7, Bytom 1970; Zapiski kronikarskie autora opracowania

Dobrodzień (widok od strony wschodniej). Fot. ze zbiorów Urzędu Miejskiego, 2009

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.”
Wystawa mobilna współfinansowana ze środków Unii Europejskiej
w ramach działania 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” za pośrednictwem LGD „Kraina Dinosaurów”
Prezentacja opracowana przez Gminę Dobrodzień
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

